

Bostadsutskottets betänkande

1983/84:1

om vissa planfrågor

1 Motionerna

I detta betänkande behandlar utskottet de under allmänna motionstiden 1983 väckta motionerna 1982/83:

1061 av Göte Jonsson m. fl. (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändring i byggnadslagstiftningen så att rätten att bygga och bo utanför planlagda områden blir klart fastställd.

1113 av Karin Andersson m. fl. (c) vari — med hänvisning till motion 1982/83:1111 — hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att det i kommande byggnadslagstiftning klart kommer till uttryck att en av utgångspunkterna för samhällsplaneringen skall vara att skapa förutsättningar för jämställdhet.

1569 av Barbro Nilsson i Visby (m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder om förslag till ändring i byggnadsstadgan i enlighet med de synpunkter som framförts i motionen.

2105 av Göte Jonsson och Sven Eric Lorentzon (båda m) vari hemställs att riksdagen hos regeringen anholder att inom förslagsvis två lämpliga försöksområden upprätta åtgärdsförslag som utifrån en helhetsbedömning syftar till samlade positiva åtgärder för landsbygden.

2 Utskottet

I detta betänkande behandlas fyra motioner i vilka krävs ändringar i byggnadslagstiftningen. Innan utskottet går in på behandlingen av motionerna bör erinras om det arbete med förslag till ny plan- och bygglag (PBL) som f. n. pågår. Detta lagstiftningsarbete har resulterat i att en lagrådsremiss beslutats av regeringen den 20 oktober 1983. Av lagrådsremissen framgår bl. a. att avsikten är att en helt ny lag om planläggning och byggande bör införas och att den skall träda i kraft den 1 januari 1987.

Utskottet går över till att behandla motionerna om ändring i byggnadslagstiftningen.

I motion 1113 (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att det i den kommande byggnadslagstiftningen klart skall komma till uttryck att en av utgångspunkterna för samhällsplaneringen skall vara att skapa förutsättningar för jämställdhet. I motion 1111 (c) återfinns motiven för yrkandet. I denna motion anføres bl. a. att samhällsplaneringen måste som en av sina utgångspunkter ha att skapa förutsättningar för jämställdhet mellan kvinnor och män och att boendeplaneringen måste utgå från att både kvinnor och män skall ha möjlighet att förvärvsarbeta.

I det förslag till PBL som nyligen lämnades till lagrådet anges (1 kap. 1 §) att bestämmelserna i lagen bl. a. syftar till att främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala förhållanden för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer. I specialmotiveringen till paragrafen anges ett av lagens grundläggande syften vara att främja jämställdhet mellan kvinnor och män, något som konkret avses innebära att planläggning bl. a. bör ske så att den bidrar till väl fungerande lokala arbetsmarknader och att bostadsområdena utformas så att integration av olika former av boende kan ske och kvinnors deltagande i förvärvsarbetet kan underlättas.

Vad i motion 1113 (c) yrkas om regler i den kommande plan- och bygglagen som befrämjar jämställdhet har, som framgår av det ovan anförda, beaktats i lagrådsremissen i ärendet. Det finns sålunda inte skäl anta annat än att frågan om jämställdhet i planering även kommer att beaktas i den kommande propositionen om en plan- och bygglag. Mot bakgrund härav saknas anledning att nu tillstyrka motionen.

I motion 1061 (m) föreslås riksdagen hos regeringen begära förslag om ändring i byggnadslagstiftningen så att rätten att bygga och bo utanför planlagda områden blir klart fastställd.

Motionärerna anför att glesbebyggelse hindras utifrån skiftande motiv bl. a. på grund av krångel och byråkrati.

Utskottet vill erinra om att riksdagen år 1977 hade att behandla en proposition om ändring i byggnadslagen i syfte att underlätta bebyggelseutvecklingen på landsbygden och i övrigt i glest bebyggda områden (prop. 1976/77:122, CU 35). Lagändringen innebar att lämplighetsprövningen enligt byggnadslagstiftningen inte endast beträffande glesbebyggelse utan också avseende tätbebyggelse av mindre omfattning skulle kunna ske i samband med prövningen av ansökan om byggnadslov. Denna lagändring syftade till och har också, såvitt utskottet har sig bekant, inneburit en förenkling av prövningssystemet.

Liksom i gällande byggnadslagstiftning bör enligt vad som förordas i lagrådsremissen med förslag till ny PBL prövningssystemet vila på grundsatsen att mark som skall användas för bebyggelse skall lämplighetsprövas av samhället (1 kap. 5 §). Lämplighetsprövningen föreslås ske vid detaljplanläggningen eller när områdesbestämmelser antas eller i samband med prövning av bygglov. I lagrådsremissen föreslås att begreppet tätbebyggelse utmönstras. Avsikten anges emellertid vara att det nya prövningssystemet i praktiken skall göra det möjligt att med PBL:s regler uppnå samma effekter som f. n.

Av den ovan lämnade redovisningen framgår enligt utskottets uppfattning att i byggnadslagstiftningen det i och för sig inte finns regler som hindrar en önskad bebyggelseutveckling utanför planlagda områden. Att en sådan bebyggelse inte kommer till stånd torde, som även motionärerna påpekar, i det enskilda fallet bero på flera faktorer. Utskottet, som natur-

ligtvis inte har någon annan uppfattning än motionärerna när det gäller att komma till rätta med krångel och onödig byråkrati i ärenden enligt byggnadslagstiftningen, kan inte finna tillräckliga skäl att tillstyrka motionärernas begäran om ändring i byggnadslagstiftningen. I sammanhanget bör erinras om kommunernas roll när det gäller beslut i ärenden om bebyggelsens utformning och lokalisering. Enligt utskottets uppfattning bör de nuvarande reglerna i byggnadslagstiftningen om byggande utanför planlagda områden gälla i avvaktan på riksdagens beslut om en plan- och bygglag. I samband med förslaget till plan- och bygglag kommer riksdagen för övrigt få möjligheter att pröva reglernas utformning i ett större sammanhang än det som varit utgångspunkt för förslaget i motionen. Utskottet avstyrker sålunda motion 1061 (m).

Frågan om bebyggelseplaneringen på landsbygden tas upp i motion 2105 (m). Motionärerna anför att olika sektorsintressen måste underordnas helhetsbilden när det gäller landsbygdens framtid. För att få till stånd en levande landsbygd krävs en förutsättningslös prövning och bedömning av olika faktorer. Yrkandet i motionen innebär att riksdagen hos regeringen bör anhålla om att inom förslagsvis två försöksområden åtgärdsförslag skall upprättas som utifrån en helhetsbedömning syftar till samlade positiva åtgärder för landsbygden.

Enligt vad utskottet erfarit pågår inom forskningsrådsnämnden/sekretariatet för framtidsstudier i samarbete med kulturrådet, statens råd för byggnadsforskning och Svenska kommunförbundet en studie kallad Kommunerna och framtiden. Studien sker i samverkan med sju kommuner. Ytterligare två kommuner kommer att nära följa arbetet. Den avser bl. a. att ge vägledning för de överväganden som de involverade kommunerna gör avseende översiktliga planer för markanvändning. Studien syftar även till att utveckla framtidsstänkandet i kommunerna till fromma för en kommunal planering så att bättre möjligheter än f. n. skapas att anpassa planeringen till skiftande förhållanden mellan olika typer av kommuner samt inom en kommun.

Enligt gällande byggnadslagstiftning är det en kommunal angelägenhet att bedöma bebyggelsestrukturen inom en kommun. Även i lagrådsremissen med förslag till ny PBL har kommunerna tillagts denna uppgift. Det torde kunna hävdas att det kommunala inflytandet över bebyggelseplaneringen i allmänhet inneburit en lämplig ordning för bedömningen av avvägningen mellan olika sektorsintressen.

Vidare kan nämnas att inom statens planverk i samverkan med åtta kommuner och mot bakgrund av den kommande plan- och bygglagen en försöksverksamhet pågår beträffande den översiktliga planläggningens praktiska utformning m. m.

I detta sammanhang bör också erinras om glesbygdsdelegationens arbete. Delegationens uppgift är att bereda, samordna och intensifiera regeringens glesbygdsinsatser.

De i motionen aktualiserade frågorna är viktiga. Som emellertid framgått ovan pågår inom skilda områden aktiviteter för att belysa den i motionen behandlade frågan. Inte minst det arbete som pågår inom sekretariatet för framtidsstudier i samverkan med vissa myndigheter, kommuner och Kommunförbundet ligger i linje med vad i motion 2105 (m) förordats. Vad i motionen föreslagits kommer sålunda att i inte ringa grad beaktas utan någon riksdagens begäran därom. Utskottet föreslår därför riksdagen att avslå motionen. Även planverkets ovannämnda försöksverksamhet liksom glesbygdsdelegationens arbete kan väntas ge underlag för vidare ställningstaganden när det gäller den i motionen behandlade frågan.

Frågan om statens och landstingskommunernas skyldighet att söka byggnadslov tas upp i motion 1569 (m). F. n. föreligger ingen sådan skyldighet. Motionären yrkar att byggnadslagstiftningen ändras så att staten och landstingskommunerna blir skyldiga att söka byggnadslov. I den ovannämnda lagrådsremissen förordas att staten och landstingskommunerna inte längre skall vara befriade från skyldigheten att söka lov.

Den i motionen upptagna frågan kommer alltså att bli föremål för lagrådets och senare för riksdagens behandling. De förändringar i lagstiftningen som förordas i motionen bör prövas vid riksdagens behandling av PBL-förslaget. Utskottet finner det därför inte lämpligt att nu föreslå riksdagen att tillstyrka motion 1569 (m).

Utskottet hemställer

1. beträffande *regler i byggnadslagstiftningen som befrämjar jämställdhet* att riksdagen avslår motion 1982/83:1113,
2. beträffande *ändring i byggnadslagstiftningen avseende bebyggelseplaneringen i glesbygd* att riksdagen avslår motion 1982/83:1061,
3. beträffande *ett åtgärdsprogram för landsbygden* att riksdagen avslår motion 1982/83:2105,
4. beträffande *skyldighet för staten och landstingskommunerna att söka byggnadslov* att riksdagen avslår motion 1982/83:1569.

Stockholm den 8 november 1983

På bostadsutskottets vägnar
KJELL A. MATTSSON

Närvarande: Kjell A. Mattsson (c), Oskar Lindkvist (s), Rolf Dahlberg (m), Maj-Lis Landberg (s), Knut Billing (m), Magnus Persson (s), Bertil Danielsson (m), Birgitta Hambræus (c), Per Olof Håkansson (s), Lennart Nilsson (s), Margareta Gard (m), Kerstin Ekman (fp), Tore Claeson (vpk), Margareta Palmqvist (s) och Rune Evensson (s).

Reservation

Kjell A. Mattsson (c), Rolf Dahlberg (m), Knut Billing (m), Bertil Danielsson (m), Birgitta Hambræus (c) och Margareta Gard (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 2 börjar "Utskottet vill" och på s. 3 slutar "motion 1061 (m)" bort lyda:

Riksdagen har tidigare, bl. a. år 1977, beslutat om ändring i byggnadslagstiftningen i avsikt att underlätta bebyggelseutvecklingen på landsbygden (se prop. 1976/77:122, CU 35). Det finns emellertid nu anledning att förorda att ytterligare åtgärder vidtas så att i den nya plan- och bygglagen slås fast rätten att bygga i glesbygd.

Enligt utskottets uppfattning tillgodoses inte denna rätt i den lagrådsremiss med förslag till ny plan- och bygglag som f. n. behandlas i lagrådet. Skäl finns därför att stryka under att i den kommande propositionen om en plan- och bygglag förändringar bör göras i jämförelse med vad i lagrådsremissen förordats om utformningen av plan- och bygglagen beträffande bebyggelseutvecklingen utanför planlagda områden.

I detta sammanhang vill utskottet erinra om att civilutskottet tidigare uttalat (CU 1971:26) att glesbebyggelse är och kommer att vara den enda lämpliga formen för byggande i stora delar av landet och att det s. k. detaljplanekravet för enstaka byggnader bör kunna underlåtas om en översiktsplan eller annat underlag ger tillräcklig ledning för bedömningen.

Vad utskottet med anledning av motion 1061 (m) nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottet under 2 bort hemställa

2. beträffande *ändring i byggnadslagstiftningen i glesbygd* att riksdagen med anledning av motion 1982/83:1061 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

